

A MAGYAR SZABADALMI HIVATAL „E-LEARNING”-ES TANANYAGA

A Magyar Szabadalmi Hivatalban új, a szabadalmi oltalommal kapcsolatos ismereteket tartalmazó tananyag készült el 2004–2005 folyamán. A tananyag elsősorban a felsőfokú tanintézményekben tanuló hallgatók iparjogvédelmi ismereteit kívánja gyarapítani. Olyan érdeklődőknek készült, akik reguláris formában vesznek részt egyetemi-főiskolai képzésben, és akkreditált tananyagként ismerkednek a szellemitulajdon-védelem egyes kérdéseivel, de olyanoknak is, akik vállalkozóként szeretnének tevékenységükhöz kapcsolódóan megismerkedni azokkal a kérdésekkel, amelyek megválaszolása révén biztosabban eligazodnak a piac világában, kevésbé kerülnek olyan helyzetbe, hogy tudatlanságból mások jogait megsértsék, vagy saját jogaik csorbát szenvedjenek.

Az alábbiakban röviden ismertetjük a tananyag létrejöttének legfontosabb indokait, meg szerkesztésének módját, felépítését és végül a gyakorlatban megszületett tapasztalatokról is beszámolunk.

ELŐZMÉNY – AZ ELSŐ TÁVOKTATÁSI CSOMAG

A Magyar Szabadalmi Hivatal és a Műegyetemi Távoktatási Központ együttműködésével egy távoktatási csomag készült el 2001-ben „Szabadalom–versenyelőny” címmel. A szerzők a gazdasági élet globalizációja következtében egyre élesedő versenyben a szellemi tulajdon védelmére kívántak nagyobb figyelmet fordítani. Ez a tény is indokolta, hogy részben a felsőfokú képzésbe integráltan, de azon túlmenően is az érdeklődőknek módjuk legyen elsajátítani a munkájukhoz elengedhetetlenül szükséges iparjogvédelmi ismereteket. Ez a csomag azt tűzte ki célul, hogy a szabadalmi oltalom területén a szellemitulajdon-védelem alapfogalmaival tisztába kerüljön a tanuló, megismerje a Magyar Szabadalmi Hivatal főbb feladatait, a Szabadalmi Tár használatát, minimális ismereteket szerezzen a szabadalmi bejelentés benyújtásával, az engedélyezési eljárás lefolytatásával kapcsolatos tudnivalókról, felmérje, hogy milyen idő- és térbeli korlátokkal érvényesítheti a szabadalom által biztosított jogait, illetve hogyan kerülheti el mások jogainak megsértését.

Mindezeket az ismereteket távoktatás formájában sajátíthatta el a tanuló a hivatal kijelölt munkatársának „tutori” támogatásával. Ehhez rendelkezésére állt a tanulócsomag részeként egy munkafüzet, amely didaktikusan, 23 kérdés formájában tartalmazta a tananyag elsajátításához szükséges ismereteket, de különféle papír-, illetve elektronikus hordozón megtalálható mellékletek is támogatták a tanulást.

A TOVÁBBFEJLESZTÉS INDOKAI, SZÜKSÉGESSÉGE

A technikai fejlődés gyorsulása azt eredményezte, hogy a tanulócsomag egyre több eleme elavult, azokat az oktatás során eleinte betétlapokkal egészítette ki a hivatal, és egyben felhívta a tanulók figyelmét az időközben bekövetkezett változásokra. 2003-ban nyilvánvalóvá vált, hogy a tanulócsomag ilyen formában nem javítható, a folytonosan változó jogszabályok, a joggyakorlat változása, az Európai Szabadalmi Egyezményhez történt csatlakozás olyan sok változást eredményezett, amelyeket már a hagyományos papírhordozón rendelkezésre álló tananyag nem volt képes napra készen nyomon követni. Így 2003-ban döntés született, hogy egy olyan, új hordozón elhelyezett tanulócsomagot kell létrehozni, amely folyamatosan bővíthető, alakítható. Erre a legalkalmasabbnak az internetes felületen elhelyezett úgynevezett „e-learning”-es tananyag látszott.

AZ „E-LEARNING” ÁLTALÁNOS JELLEMZŐI, SZERKEZETE

A programozott oktatás, számítógéppel segített tanulás, internet, a technikára épülő oktatásfejlesztés után itt az új varázsszó, az „e-learning”, kevésbé használt magyar változata az e-tanulás. A kifejezés az elmúlt néhány évben az új, elektronikus információs és kommunikációs technikára alapozott oktatásfejlesztési törekvések összefoglaló csúcsgömbjévé vált. Jogosan felmerülő kérdés: miről is van szó? Mit takar a fogalom, mit jelent a kifejezés? A kifejezés karrierje Európában akkor kezdődött, amikor az eEurope meghirdetése után néhány hónappal, 2000. március 9-én Viviane Reding, az Európai Bizottság akkori kulturális és oktatási ügyekért felelős tagja ismertette az „e-learning” kezdeményezést. Az Európai Unió „Az élethosszig tartó tanulás európai programja” című programjavaslatának definíciója szerint az „e-learning” információval és kommunikációs technológiával segített tanulás.

Az „e-learning” néven összefoglalható fejlesztések, programok, tananyagok a tanulás-szervezés, tanulásirányítás és tanulástámogatás olyan formáit jelentik, amelyek három, jól körülírható forrásból merítenek: a számítógéppel segített tanulásból, az internetes tanulásból és a távoktatásból. Az „e-learning” ezekből az oktatási-tanulási formákból építkezik: a számítógép és a hálózati adatbázisok, illetve internetes kommunikáció használatával, a tanulási folyamat egészének rendszerszemléletű megközelítésével, illetve hatékony rendszerbe szervezésével törekszik a tanulás eredményességének javítására. A tananyagok, tanulási programok kialakítása során a modularitás elve érvényesül. Az „e-learning”-rendszerek kommunikációs csatornákat biztosítanak különböző tudáskonstrukciókhoz, a tanulási, illetve technikai problémák megoldásához segítségül hívható szakértőkhöz, tutorokhoz.

Ahhoz, hogy az „e-learning” forrásrendszerében rejlő lehetőségeket kihasználjuk, ismerünk kell annak összetevőit, amelyek mintegy négy körre csoportosíthatók.

Az első kör a számítógépes tanulás eszközkészlete, amelynek jellemző tulajdonságai: az adattárolás, információfeldolgozás, interaktivitás, a hipertext, multimédia, szimuláció,

virtuális valóság. A második kör az internetes, weboldalú tanulás jellemző tulajdonságai: hálózati kommunikáció, nyitott információforrások, kiterjesztett valóság. A harmadik kör a távoktatás jellemző tulajdonságai: időbeli és térbeli függetlenség, tanulás- és tanulóköz-pontúság, önálló tanulás. A negyedik kör a rendszerintegráció. Az alábbiakban, a teljesség igénye nélkül, szükséges kitérnünk néhány fontos jellemző magyarázatára.

Az interaktivitás esetében, a számítógép információfeldolgozó képessége lehetővé teszi a tanuló számára, hogy párbeszédet folytasson a rendszerrel, bevitt válaszai befolyásolják a rendszer működését, különböző válaszokat hívnak elő. A interaktivitásnak kulcsszerepe van mindazon paraméterek megvalósításában, amelyeket az „e-learning” tanulási környezetekre jellemzőnek tartunk. Ez a számítógép-jellemző teszi lehetővé az eredményes tanulásban nélkülözhetetlen visszacsatolást.

A hipertext az információk rendszerbe szervezésének a hagyományos szövegekhez képest alternatív formája. Olyan, elektronikusan létrehozott szöveg, amelynek egyes elemei, például a linkek, ugrópontok, amennyiben a felhasználó aktiválja azokat, előzetesen definiált kapcsolatok mentén újabb szövegeket, információegységeket jelenítenek meg. A hipertext különböző információelemeket (dokumentumokat, hang-, képállományt) kapcsol össze, az interaktív alkalmazásokat is beleértve.

A nyitott információforrás mint jellemző azt jelenti, hogy az online tanulás során rendelkezésre álló információforrások új, karakterisztikus jellemzője a nyitottság. Az interneten hozzáférhető elektronikus dokumentumok jelentős része a hipertextes információszervezésből adódóan alapvetően nyitott. Ez a nyitottság gyakran magába foglalja a dokumentum szervezőjével, a honlap készítőjével való közvetlen kapcsolatfelvétel lehetőségét is.

A kiterjesztett valóság részben kibővített, részben kiegészített valóságot jelent. A széles sávú adatátviteli csatornák ma már lehetővé teszik a jó minőségű kép- és hangtovábbítást; kiváló minőségű képek és hangok átvitele bárholonnan, bárhová, bárkinek, bármikor lehetséges. Figyelembe véve, hogy valóságészlelésünk és a valóságról alkotott képünk nagy részben vizuális információkra épül, az internet megsokszorozza a rendelkezésünkre álló, tanulásunkat segítő valós környezetek számát. Ugyanakkor a valós környezet olyan, számítógép által generált elemekkel egészül ki, amelyek elősegítik az adott környezetben történő tevékenységünk eredményességét.

A távoktatás idő- és térbeli függetlenségének esetében a tanuló kilép a hagyományos, személyközeleli tantermi oktatás keretei közül, vagy be sem lép oda. A szükséges információk bármikor, bárhol rendelkezésére állnak tetszése és választása szerint.

A távoktatás tanulás- és tanulóközpontúsága esetében már nem, vagy csak igen korlátozottan lehet számítani a tanári magyarázatra. A tanuló magára van utalva a tananyag elsajátítása során. A tanár–tanuló, illetve tanítás–tanulás vonatkozási rendszerében a hangsúly erősen a tanuló, illetve a tanulás irányába tolódik. Ez a tanár szerepének jelentős módosulásával jár, és megváltoztatja a tanulóval szembeni elvárásokat.

A rendszerintegráció magába foglalja az első három fogalomkör elemeit, ahol közös

metszetben a didaktikai tervezés, modularitás és rendszerszemlélet fogalmait kell feltüntetni. A didaktikai tervezés a tananyag, a tanulási program és a tanulási környezet optimális hatáseggyüttesének kialakítása. A modularitás az „e-learning” technológiai dimenziója, törekvés a tananyagelemeknek a szoftverrendszerbe illeszthetőségére. A rendszerszemlélet az „e-learning”-program illesztése a tanulás, a munkakörnyezet egészéhez, elhelyezése a tanulás szervezeti hálójában.

Az „e-learning”-tananyag tanulási forgatókönyv, amely nemcsak azt tartalmazza, hogy egy adott tárgykörben mit kell tudni, hanem annak optimális elsajátításához is megad minden segítséget. A tananyagkészítők ennek megfelelően szervezik rendszerbe azokat az információszervezési, interakció-konstrukciós lehetőségeket, amelyekről úgy gondolják, hogy hozzájárulnak a személyes tudásszervezés folyamatának optimalizálásához.

Az „e-learning” egyik erőssége az önirányítós tanulás lehetőségében rejlik. Ugyanakkor figyelembe kell venni, hogy a tanuló részéről komolyabb felkészültséget és tanulási tapasztalatokat igényel, amelyekkel nem mindenki rendelkezik. Mindezek tükrében az elektronikus információs és kommunikációs eszközrendszer segítségével olyan tanulásirányítás is megvalósítható, ahol a tananyag a hagyományos, nyomtatott tankönyv, a tanulás irányítása, ütemezése, segítése történik valamilyen webalapú tanulásmenedzsment-rendszerrel. Ennek legköztöttebb formája a hétről-hétre történő tanulásvezetés, beküldendő feladatokkal, moderált fórumokon történő rendszeres véleménynyilvánításokkal, tanulást irányító utasításokkal és tanulást segítő tanácsokkal. Ez utóbbi esetben a tanuló főleg a tanulást irányító, segítő tanárral, ttorral van interaktív kapcsolatban.

Az „e-learning” eddig ismertetett sokrétű eszközrendszere kellő fantáziával és kezdetben rengeteg munkával hatékony és sokoldalú támogatást adhat a szinte bármilyen nevelési, képzési, személyiségfejlesztési cél megvalósításához. Lehetővé teszi az egyes tanulók előrehaladásának folyamatos nyomon követését, ezáltal a tanár–diák új típusú kapcsolatát, a tanulási folyamat teste szabott értékelését és segítségét. Hogy az „e-learning” mikor, milyen mértékben egészítheti ki, illetve helyettesítheti a hagyományos oktatási formákat, ma még kísérlet tárgya. Úgy tűnik, szerepe a tanuló életkorának előrehaladtával egyre jelentősebbé válhat.

AZ MSZH „E-LEARNING”-ES TANANYAGÁNAK KIFEJLESZTÉSE

A továbbfejlesztés alapjául a meglévő papíralapú távoktatási csomag szolgált, amelynek módszertani szerkezetét némileg követte az új elektronikus tananyag is, felhasználva az elektronikus hordozó kínálta további lehetőségeket.

A tananyag fejlesztése az „e-learning” általános szerkesztési elveire épül, nevezetesen arra, hogy a tananyag modulrendszerű felépítésű legyen. Ennek oka az, hogy a tanulók különböző igényeket támasztanak a tananyaggal szemben. Nem azonos mélységű érdeklődést mutatnak a műszaki egyetemek hallgatói és a jogászhallgatók, vagy éppen egy vállalati iparjogvédelmi ügyintéző, illetve egy kisvállalkozó az iparjogvédelmi ismeretek iránt. Ezt a problémát azzal

kívántuk áthidalni, hogy kihasználtuk az „e-learning” adta lehetőségeket úgy, hogy egyrészt a tananyag a távoktatási csomagjára épülő önálló részegységekből, úgynevezett modulokból áll, amelyek egy ismeretegységként foghatók fel és többé-kevésbé önállóan is megtanulhatók. A nyomtatott tananyag nem teszi lehetővé, hogy egy könyvből egyes fejezeteket kihagyjunk, de az „e-learning”-es tananyag esetében mód van arra, hogy egy tanulócsoporthoz érdeklődési körének megfelelően ne a teljes csomagot, hanem csak egy, a tutor által kijelölt részt tanuljon meg úgy, hogy az így leegyszerűsített tananyag is érthető maradjon. Erre az ad lehetőséget, hogy az egyes modulok között biztosítható olyan „link”-kapcsolat, amelynek segítségével a tanuló az egy-egy modul tanuláskor fellépő további kérdéseket a linkek használatával válaszolja meg, majd visszatér a számára kijelölt tananyaghoz.

A felépítés másik indoka az, hogy például jogszabályi változások esetében elegendő csupán egyetlen modult átírni, ezzel a változás nyomán követése megtörtént, hiszen az erre a témára történő hivatkozások nem változnak meg. Ez azt is jelenti, hogy egy témakört csak egyetlen egyszer fogalmaz meg a tananyag, mindenhol máshol, ahol az adott téma ismét előkerül, elegendő csupán hivatkozni az adott részre. Ez egy lineárisan felépülő tankönyvnel nem lehetséges, ott ugyanazt a témát más aspektusból szemlélve többször is meg kell írni.

Ilyen lehet például a jogutódlás kérdése. A jogutódlásról egyetlen modul szól. Mivel a jogutódlás az anyagi jogi és az eljárásjogi ismeretek között egyaránt megjelenik, azonban minden esetben csupán megfelelő hivatkozással történik erre utalás, ha bármely ok miatt a jogutódlás szabályai megváltoznak, csak az arra vonatkozó modult kell kicserélni, míg a többi előfordulása csupán linkek útján vezet erre a modulra a tanuló.

A fejlesztés során további lehetőséget kínál a technika. A tanuló a tudását ellenőrző teszt-kérdések útján ellenőrizheti, amelyeket maga a számítógép ki is értékel. Az eredményeket azután módja van megkonzultálni a tutorával. A másik lehetőség a tananyag egyébként száraz ismeretanyagát ábrák, animációk és interakciók segítségével érdekesebbé, olvasmányosabbá tenni. Tipikusan ilyen eset az elsőbbség jogintézményének bemutatása, ahol egy időbeli, animált ábra sokkal beszédebben mondja el az elsőbbségre vonatkozó ismereteket, mintha azt csak szövegesen kellene megtanulni, ráadásul mindezt képernyőről olvasni. A tananyag lehetőséget kínál arra is, hogy a korábban megszokott módon a hallgató nyomtatott anyagból tanuljon, azaz a teljes tananyag nyomtatható változata is rendelkezésére áll. Így a képernyőről, illetve a nyomtatott anyagból történő tanulás kombinálható, például úgy, hogy a linkek, animációk, interakciók képernyőn való megtekintése, megértése után a memorizálást a nyomtatott tananyagból végzi a tanuló.

A tananyag további előnye az, hogy keretrendszerbe építhető be, amely keretrendszer alkalmas a tutorral való kapcsolattartásra is. Míg a papíralapú távoktatási csomag esetében a tanulás és a tutorral való kommunikáció külön csatornán történik, addig az „e-learning”-es tananyag tanulása közben a tanuló a felmerült kérdéseket azonnal továbbíthatja a tutorának a keretrendszeren belül anélkül, hogy a tanulási folyamatot meg kellene szakítania. Az első esetben külön levelezőrendszerhez kell fordulni, megkeresni a tutor e-mail-címét. A második esetben

a tanulónak még a címet sem kell tudnia, azonnal megírhatja kérdéseit, megfelelő szervezés esetén akár „chat” formájában is kommunikálhat tutorával vagy többi tanulótársával.

Nem kell továbbá arról sem gondoskodni, hogy elutazása esetén a tanuló magával vigye a tanulócsomagot, hiszen akár külföldről is elérheti a tananyagot. Ezt a lehetőséget egyre több tanuló választja ha ösztöndíjjal külföldön tanul, hiszen onnan is teljesítheti a tantárgyban megfogalmazott követelményeket.

AZ MSZH TANANYAGÁNAK FELÉPÍTÉSE

A KERETRENDSZER

A MSZH által készített tananyag teljes szerkezetét tekintve – mint minden „e-learning”-tananyag – úgynevezett keretrendszerből áll, amely egyaránt tartalmaz adminisztrációs elemeket, valamint a szellemi tulajdon-védelem és az iparjogvédelem témakörét felölelő tananyagokat.

Az adminisztrátori feladatokat részben a keretrendszer mindenki számára megtekinthető, illetve a tutor számára hozzáférhető része, valamint egy külön, csak a tutor számára hozzáférhető, úgynevezett diákkövető rendszere biztosítja.

A diákkövető rendszer elsősorban a regisztrált egyetemi hallgatók félévközi beadandó feladatainak, vizsgakövetelményeinek követését, értékelését, az ezzel kapcsolatos statisztikai adatok megalkotását teszi lehetővé.

A keretrendszer tananyagot tartalmazó részének első oldalát az 1. ábra mutatja be.

Belépési pontok listája	Szerepkör/entitások	Akciók
	Diák	
	Bevezető	[info] [tananyagok] [névsor]
	Tutornak beküldendő feladatok	[info] [tananyagok] [névsor]
	Iparjogvédelem - Szabadalmi oltalom	[info] [tananyagok] [névsor]
	Iparjogvédelem - Védjegyoltalom	[info] [tananyagok] [névsor]
	Iparjogvédelem - Formatervezésiminta-olt	[info] [tananyagok] [névsor]
	Szerzői jogvédelem	[info] [tananyagok] [névsor]
1-6 / ()	Első - Előző - Következő - Utolsó	6

1. ábra: A keretrendszer főoldala

Látható, hogy a belépési pontok listáján a bevezető és a tutornak beküldendő feladatok mellett a szabadalmi oltalom, védjegyoltalom, formatervezésiminta-oltalom és a szerzői jogi védelem adminisztrációs adatai (például regisztrált névsor), és az ezekkel kapcsolatos információk, valamint tananyagok találhatók.

A SZABADALMI OLTALOM CÍMŰ TANANYAG

A szabadalmi oltalommal kapcsolatos ismeretek képezik, terjedelem szempontjából, a ke-retrendszertananyagainak jelentős részét. Ezek az ismeretek különböző témaköröket, fejezeteket ölelnek fel: például Szabadalom anyagi jogi ismeretek, A szabadalomengedélyezési eljárás, Szabadalmaztatási eljárás nemzetközi egyezmény alapján, Bírósági eljárás szabadalmi ügyekben (2. ábra).

The screenshot shows a web browser window displaying the Eduweb Rt. website. The main content area features a table titled "Tananyagaim" (My Courses) with the following structure:

Tananyagaim	Tananyag címe	
	Szabadalmaztatási eljárás nemz. egyezm. alapján	mutasd
	Szabadalmi információ	mutasd
	Kapcsolódó anyagok	mutasd
	Bírósági eljárás szabadalmi ügyekben	mutasd
	A szabadalomengedélyezési eljárás	mutasd
	Szabadalom anyagi jogi ismeretek	mutasd
1-6 / ()	Első - Előző - Következő - Utolsó	6

On the left side of the page, there is a navigation menu with the following items: Keretrendszer főoldala, Belépési pontok listája, Intézmények listája, Adataim, Jelmez megváltoztatása, Osztálytársaim, Tananyagaim, and Kijelentkezés.

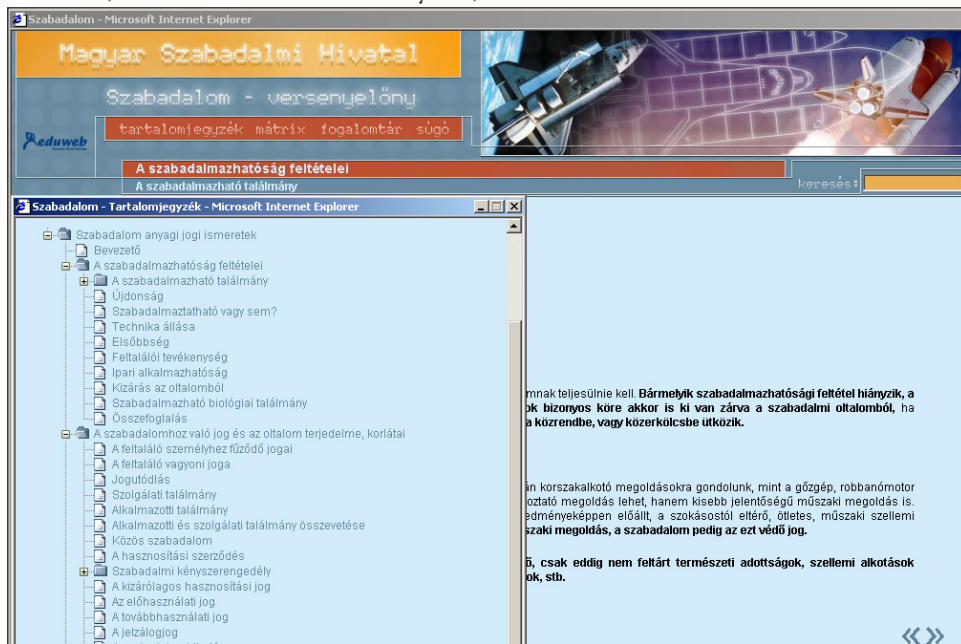
2. ábra: A szabadalmi tananyag fejezetei

A tananyag strukturálisan fejezetekre, leckékre és a leckéken belül úgynevezett modulokra tagolódik. A modulok definíció, magyarázat és példák, valamint kiegészítő tananyagok alkotta részekéből épülnek fel, amelyek alkalmanként kérdésekkel, rajzokkal, interaktív ábrákkal, valamint interaktív önellenőrző feladatokkal egészülnek ki. A definíciók a szabadalmi törvény paragrafusaiiban szereplő szövegezést követik, lehetővé téve ezáltal a tananyag elsajátítása közben történő, törvényben szereplő kifejezésmódok, jogi-iparjogvédelmi szakkifejezések elsajátítását. A magyarázatok a törvényi, célratoró megszövegezés kifejtését, háttérét, ok-okozati viszonyainak feltárását szolgálják.

Az előzőekben említettük, hogy az iparjogvédelmi ismereteket elsajátítók körének a tananyaggal szemben támasztott igényei eltérnek; a különböző szakképzettségűek, illetve az

egyetemi hallgatók iparjogvédelmi érdeklődési köre horizontális és vertikális irányban is eltérő. Ezen széles körű igények kielégítése érdekében a tananyagot törzsanyagra és kiegészítő tananyagra tagoltuk úgy, hogy az mindenki számára hozzáférhető legyen. A törzsanyag foglalja magába az alapvető, nélkülözhetetlen szabadalmi oltalmi ismereteket a már fent említett struktúrában. A kiegészítő tananyag tartalmát tekintve a törzsanyagban szereplő ismeretek részletesebb, tágabb, mélyrehatóbb taglalása, mint például a technika állásának, az ipari alkalmazhatóságnak és a gyógyászati eljárásoknak, a licenciának és a hasznosítási szerződésnek, az egészségességnek, a találmány feltárásának stb. részletesebb ismertetése, ami gyakran – a törzsanyagban szereplő struktúrához hasonlóan – szintén tartalmazhat definíciót, magyarázatot, esetleg példát, de esetenként csak a magyarázatok kiegészítéseit. A törzsanyagban és a kiegészítő tananyagban szereplő példák különböző szakterületekről származnak, általában minden szakember számára érthető módon megfogalmazva, azonban előfordulnak olyan esetek is, amikor nagyon speciális területekre terjednek ki, mint például a biotechnológiai és gyógyszeripari tárgyú találmányok.

Az egyes modulok között navigációs nyílal lehet haladni, azonban a tanulás egyes fázisai során (például memorizáláskor vagy egyes részek elmélyítésekor) ettől eltérő módon, a tartalomjegyzékben való szabad mozgással is haladhat a tanuló (3. ábra). A tartalomjegyzék mutatja a tananyag hierarchikus elrendezését. A legmagasabb szinten áll a fejezet (Szabadalom anyagi jogi ismeretek), majd a lecke (Bevezető, A szabadalmazhatóság feltételei stb.) és a modul (A szabadalmazható találmány stb.).

3. ábra: A tartalomjegyzék

A fejezeteket interaktív kiértékelhető tesztlapok zárják, amelyek lehetővé teszik az ismétlést és az önellenőrzést.

Az egyetemi hallgatók tanulási szokásainak figyelembevételével a szoftver lehetővé teszi, hogy szükség esetén a tanuló kinyomtathassa a tananyagot, ezért minden fejezet végén rendelkezésre áll egy nyomtatható verzió is. A nyomtatható verzió minden tanulási szakasz elején frissítésre kerül, így a tananyagban esetleg bekövetkezett változások időszakonként a nyomtatható változatban is megjelennek.

A tananyag szabadalmi ortalommal kapcsolatos részéhez tartozik még egy úgynevezett „Kapcsolódó anyagok” fejezet, amely elsősorban interneten elérhető linkeket, valamint más szakirodalmi forrásokat tartalmaz, segítségével a megszerzett ismeretek bővíthetők, egyezmények, jogszabályok szövegéhez való hozzáférést biztosítanak, tartalmaz továbbá olyan kérdéseket és az azokra adott válaszokat, amelyek önellenőrzésül is szolgálhatnak, segítik a tananyag megértését, elmélyítését. Minden fejezet végén önellenőrző tesztkérdések találhatóak, amelyeket a számítógép a tanuló kérésére automatikusan kiértékel, valamint innen indítható el a tananyag nyomtatható verziójának letöltése is.

Minden oldal fejlécén a Tartalomjegyzék mellett található a Fogalomtár is, amely iparjogvédelmi szakszavak gyűjteménye.

A 4. ábra egy modul egy részletét mutatja be. A tananyag megértését segítik a törzsanyaghoz kapcsolódó példák, illetve kiegészítő anyagok, amelyeket a megfelelő ikonra való kattintással hívhatunk elő.

Szabadalom - bevezető

tartalomjegyzék mátrix fogalomtár súgó

A szellemi alkotások jogának általános kérdései, a jogi védelem történeti fejlődése

Az írott és elektronikus sajtóban egyaránt gyakran hallunk ilyen kifejezéseket: "szabadalma van", vagy "világszabadalom" (érdemes megjegyeznünk: világszabadalom nem létezik!), "plágium", "logo" és más hasonló, a **szellemi tulajdonra** vonatkozó kifejezéseket. Ezeket nem mindig használják helyesen, ami azt mutatja, hogy ezen a téren még van tanulnivalónk.

Az ember megjelenése óta alkotó tevékenységet végez, amelynek nyomait a történelem, a régészet is bizonyítja. Nagy szolgálatot tett az emberiségnek az az ember (vagy emberek csoportja), aki feltalálta az első tűszerszámot, a tűgyújtás módját. Hasonlóan értékes szellemi alkotás volt a kerék feltalálása. A feltaláló személye ismeretlen, de logikusnak tűnik, hogy az alkotót (alkotókat) megilletné valamilyen elismerés, részben erkölcsi, részben anyagi természetű, hiszen, míg a többi ember a napi szokásos tevékenységét végzte (például élelemszerzéssel, annak előállításával vagy pihenéssel töltötte idejét), addig az alkotók ebből kimaradtak, és energiákat, valamint szakosos napi tevékenységre fordítható idejüket az alkotásra fordították a társaik érdekében. Az alkotó munka megtestesült az őskori barlangrajzokban is. Ezek a ma számunkra felbecsülhetetlen értékű alkotások néhány ismeretlen művész szellemi tevékenységének eredményei.

Példák az iparjogvédelem történetéből (P1)

Kiegészítő anyag a szellemi tulajdonvédelem történeti fejlődéséről (K1)

Miért kell ismernünk a szellemi tulajdonvédelem lehetőségeit?

Az egyik nagyon lényeges szempont lehet az, hogy a szellemi alkotómunkába befektetett szellemi energia az alkotó számára hasznot, piaci előnyöket hozzon. Megtérüljön az a befektetés, amit szellemi alkotómunka létrehozására fordított. Egy épület megtervezése nem csupán a rajzok elkészítését jelenti, hanem azt a sok éves felkészülést is, amivel az építész megszerezte mindazokat az ismereteket, amelyek nélkül nem lett volna képes az alkotás létrehozására. Ugyanígy a szobrász, a festő vagy a zeneszerző is hosszú éveken át tanulja a mestersége gyakorlásához szükséges ismereteket. Ezen túlmenően maga az alkotás létrehozása is a megszokott napi rutinfeladaton túlmutató alkotómunka eredménye. Mindezt a társadalom úgy ismeri el, hogy az alkotás hasznosítására kizárólagos jogot biztosít az alkotó, vagy annak jogutódja számára. Természetesen egy adott társadalom csak az országhatáron belül lehetett ez meg, továbbá logikus az is, hogy ezt a kizárólagos jogot csak bizonyos időszakban élvezheti a tulajdonosa (ma senki sem fizet licencciját a gyufa vagy a gölyóstoll feltalálójának).

4. ábra: A tananyag egy oldala

Az 5. ábra a Szabadalom anyagi jogi ismeretek c. fejezet A szabadalmazhatóság feltételei lecke Elsőbbség modulja (a hierarchiában elfoglalt helye látható a 3. ábrán). Az ábrán látható, hogy egy modul definícióból, magyarázattól és a jelen esetben magyarázó interakciós ábrából áll.

Az elsőbbséget megalapozó nap

- általában a szabadalmi bejelentés napja (bejelentési elsőbbség),
- az ipari tulajdon oltalmára létesült Párizsi Uniói Egyezmény által meghatározott esetben a külföldi bejelentés napja (uniós elsőbbség),
- a bejelentő azonos tárgykörű korábbi, folyamatban lévő szabadalmi bejelentésének tizenkét hónapnál nem korábbi bejelentési napja, ha azzal kapcsolatban más elsőbbséget nem érvényesítettek (belső elsőbbség).

Az elsőbbség intézményét az úgynevezett **Párizsi Uniói Egyezmény (1783)** fogalmazta meg. Alapja az a gondolat, hogy a globalizáló gazdaságban a szellemi tulajdon hasznosítása nem áll meg az országhatárokon, hanem a gazdasági érdekeltségek azokon túlnyúlnak. Ebből az is következik, hogy ha valamilyen országban szabadalmat szeretne szerezni valamely gazdasági vállalkozás, azt nem tudja megtenni, hogy minden országban, ahol gazdasági tevékenységét folytatja vagy a jövőben folytatni szeretné, egyidejűleg benyújtsa szabadalom iránti igényét (gondoljuk el, hogy ha komoly verseny van egy területen, és valaki elsőként dolgozza ki a találmányát, azt szeretné azonnal oltalmaztatni, így nincs ideje arra, hogy lefordítsa minden számára fontos ország nyelvére, előkészítse a találmány leírását bejelentéshez, megbizton minden országban egy képviselőt, stb).

Az elsőbbség napja lényegében az a nap, amikor a találmány bejelentője első ízben igazolta valamely illetékes hatóság előtt, hogy valóban birtokában van a szellemi tulajdonnak, akár belföldön, akár külföldön, és ezzel az időponttal megalapozhatja a szabadalom (kizárólagos jog gyártásra, forgalmazásra) megszerzését akkor is, ha bejelentését más országokban csak később nyújtja be.

újra megtekintheti az animációt **az animáció újrajelátása**

! A fenti ábra jól mutatja, hogy az időtengely mentén két fontos időpont jelenik meg: az elsőbbség napja, illetve a bejelentés napja. Az elsőbbség napját megelőző időszak a technika állása, míg a bejelentés napja a szabadalmi oltalom kezdetét jelöli. E két nap között legfeljebb 12 hónap telhet el. Ha a két nap egybeesik, bejelentési elsőbbségről beszélünk. Ha a bejelentés másik országban történt, mint az első bejelentés (elsőbbség), akkor uniós elsőbbségről van szó. Végül, ha az első bejelentés (elsőbbség) és a bejelentés azonos országban történt, belső elsőbbségről beszélünk. Mindhárom esetben azonos tárgykörbe eső találmányokról van szó.

5. ábra: A tananyag egy modulja animált ábrával

A 6. ábra az önellenőrző tesztek egy részét mutatja be. Ezek előnye az is, hogy a tanuló az ellenőrzés során egy automatikus gépi kiértékelést is kap, a hibák és a helyes válaszok megjelölésével. Ezek a kérdések felhasználhatók a képzés során vizsgakérdésekként is.

Magyar Szabadalmi Hivatal

Szabadalom - versenylőny

tartalomjegyzék mátrix fogalomtár sűgő

A szolgálati találmány értékesítésének kell tekinteni

- érdemi vizsgálati kérelmet.
- találmány hasznosítását.
- a szabadalom engedélyezését.
- hasznosítás más részére történő engedélyezését.
- a szabadalmi igény vagy a szabadalom teljes vagy részleges átruházását.

Az alkalmazotti találmány vonatkozásában mi igaz az alábbiak közül?

- a szabadalom a feltalálót illeti meg.
- a szabadalom a munkáltatót illeti meg.
- a munkáltató nem jogosult a találmány hasznosítására.

Kiértékel

6. ábra: Az önellenőrző tesztkérdések

GYAKORLATI TAPASZTALATOK

Az MSZH az „e-learning”-es tananyagot kísérleti jelleggel a 2005–2006-os tanévben vezette be a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen, jelenleg a Szabadalom–Versenylőny és a Szabadalom–Termékújdonosság című, akkreditált tantárgyak keretében működik. A 2005–2006-os tanév első félévében mintegy 94 hallgató vette fel a tárgyat és sajátította el eredményesen a szellemi tulajdon-védelemre vonatkozó legfontosabb ismereteket, a

2005–2006-os tanév második félévében a hallgatók száma 130 volt. Az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy a tananyag nagyobb rugalmasságot biztosít a hallgatók számára. Különösen a külföldön, ösztöndíjjal tanulóknak jelent segítséget, hogy a félévközi követelményeket távolból is teljesíteni tudják, a tananyaghoz éppen úgy hozzáférnek, mint itthon tanuló társaik. A félév során a megoldandó feladatok kiértékelése egyértelműbb, hiszen a számítógép automatikusan végzi el a kiértékelést.

A TOVÁBBFEJLESZTÉS LEHETŐSÉGEI

A tananyag folyamatos fejlesztést, karbantartást igényel részben a változó jogszabályi környezet, részben a joggyakorlat változásai miatt.

Jelenleg a hallgatókkal való folyamatos kapcsolattartás alapján félévenként tekintjük át újra a tananyagot, és folyamatos karbantartással naprakészen tartjuk. Fontosnak tartjuk a tanulók visszajelzése alapján a tananyag elsajátíthatóságának, érthetőségének javítását is további példák, magyarázó ábrák, interakciók bevitelével.

A tananyag technikai készítői lehetőséget biztosítottak arra, hogy a szerzők bizonyos feltételek mellett saját maguk is átírassák, javíthassák a tananyagot, elsősorban annak szöveges részét, de alkalmanként szükségessé válhat egy-egy újabb ábra vagy interakció beillesztése is, amelyre ugyancsak lehetőség van a technikai fejlesztőkkel közös munkában.

A tananyag a hagyományos oktatási, képzési formák kiegészítő és háttéranyagaként is szolgálhat, jelentős segítséget nyújthat az iparjogvédelmi oktatást végzők szemléltető anyaggal való támogatásában, valamint jegyzetül szolgálhat az ilyen képzésben részt vevő hallgatók számára is.

Felhasznált irodalom

1995. évi XXXIII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról

Dr. Jakabné Molnár Judit (szerk.): Szabadalom–versenyelőny. Magyar Szabadalmi Hivatal, Budapest, 2001

Komenczi Bertalan: Az e-learning virtuális valóságai – <http://www.oki.hu>

(<http://www.oki.hu/oldal.php?tipus=cikk&kod=2004-11-ta-komenczi-didaktika>)